

PÅ VÄG UT I RYMDEN

Studiecirklar för att bli digitalt delaktig

Digidel 2013 är en kampanj som sträcker sig fram till 31 december 2013. Målet är att ytterligare minst 500 000 svenskar ska ha börjat använda Internet vid den tidpunkten jämfört med slutet av 2011.

Initiativtagare till kampanjen är ett nätverk bestående av .SE (Stiftelsen för Internet-infrastruktur) och folkbildningen i bred bemärkelse, det vill säga bibliotek, lärcentra, studieförbund och folkhögskolor. Kampanjen har i dag (april 2012) 260 partners.

På god väg att kunna vara med i rymden

Birgitta Sjöström är konsulent på studieförbundet Bilda Sydöst, som omfattar Kalmar län, Jönköpings län och Östergötlands län. Hon jobbar med allt som har med dialog att göra, som är ett av Bildas profilområden. För två och ett halvt år sedan tog en grupp pensionärer, som behövde datorkunskap, kontakt med Bilda för att starta en studiecirkel. Några gamla datorer plockades ihop, men det fungerade inte alls. Gamla datorer krånglar och så ska det inte vara om man vill lära sig på riktigt.

I stället köptes det in mobila datorpaket, som nu turnerar runt i fina trälådor i Småland och Östergötland. I stället för att människorna ska resa, är det datorerna som fraktas runt. Varje paket innehåller sex datorer med allt som behövs. Varje kommun har en egen konsulent från Bilda att kontakta, som också ser till att datorpaketen hamnar där de ska. Vilka paket som är lediga ser konsumenten på nätet, där de också bokas under en sex- eller åttaveckorsperiod. Under den tiden körs så många studiecirkel som möjligt. Vem som helst kan koppla upp datorerna och sätta igång. Skulle det uppstå tekniska problem finns det data-support, som är beredd att rycka ut när som helst. Paketen servas också innan de skickas vidare till nästa ort. Det finns också ett akutpaket om någon grupp är extra ivrig och vill anordna en cirkel med kort varsel.

En samhällsinsats utan dess like

Bilda går ut med information om datapaketen i nyhetsbrev till föreningar och medlemsorganisationer, bland dem finns alla frikyrkor, katolska kyrkan och ortodoxa kyrkan. Efter senaste nyhetsbrevet har telefonerna gått varma och det kommer att dröja innan behovet är mättat. Studiecirkelarna är gratis och ledarna jobbar ideellt. De gör en enorm insats. Utan de ideella ledarna skulle verksamheten aldrig fungera. Det kan vara förenings- eller församlingsaktiva som delar med sig av sina kunskaper. På äldreboenden samlar kunniga volontärer äldre för att gå igenom grunderna på datorn. För många av deltagarna skapar det en känsla av delaktighet och möjlighet att prata med barn- och barnbarn om det som händer på nätet.

Med avlönade ledare måste deltagarna betala en kursavgift och då tänker de efter både en och två gånger innan de anmäler sig. Risker är

att just de som behöver mest inte kan betala. Många skäms över att inte veta hur en dator fungerar. Förhoppningsvis ändrar det sig med tiden. Ju fler som deltar, desto fler vågar anmäla sig. Är det dessutom gratis kan alla vara med. Efter en grundcirkel är det bara att gå vidare i en fortsättningscirkel om man vill lära sig mer.

Kvällssamlingar för föräldrar och barn

Framöver satsar Bilda Sydöst på kvällssamlingar för föräldrar och barn för att diskutera vad som händer på nätet. Det är jätteviktigt både för föräldrar och mor- och farföräldrar att veta vad barn och barnbarn gör på nätet. Behovet av att lära sig är stort. I utvärderingarna skriver deltagarna att det har varit roligt, att de är glada över att fått lära sig. "Min man och mina söner använder datorn, men har inte haft lust att lära mig", säger en kvinna. En annan berättar att hon jobbat i sybehörsaffär hela sitt liv och aldrig behövt lära sig använda en dator. Det har fått henne att känna sig utanför. Genom att gå en studiecirkel är hon nu på god väg att kunna vara med i rymden, som hon själv uttrycker det.

Många aha-upplevelser och skratt

Jana Himmel är datalärare på Folkuniversitetet i Karlstad. Hon är en av tre datalärare som jobbar med cirklar i grundläggande data- och internetkunskap. Deltagarna, som är en blandning av unga och gamla, får lära sig sortera i mappar, ändra datorns inställningar, skriva dokument och källkritisk leta information på internet. Genom att göra ingångstester ser ledarna vilka kunskaper som finns i gruppen. Några få kan litegrann, men de flesta kan absolut ingenting. Det lilla handlar ofta om att gå in på facebook och att googla, men att öppna ett word-dokument eller spara i mappar är något ett flertal inte kan. Många har varit arbetslösa en längre tid och helt missat det här med datorer. Andra har nyligen kommit till Sverige, utan dator och möjlighet att köpa en.

I Sverige är det en miljon människor som saknar internetkunskap och de flesta är kvinnor. Likadant är det på de här studiecirkelarna, det är mestadels långtidsarbetslösa kvinnor, som fått möjligheten genom Arbetsförmedlingen. Jana tycker att kvinnorna är mer positiva än männen, de skrattar och tycker att det är häftigt att lära sig. Männen är lite mer tystlåtna.

Datakunskaper är nödvändiga för att klara sig i dag, menar Jana. För att göra bankärenden, beställa teaterbiljetter, få fram information och söka jobb är datorn ofta enda vägen. Hon tycker att de här studiecirkelarna ger deltagarna chansen att komma vidare i livet. För vissa innebär det ett steg närmare arbetsmarknaden.

Googla på hemlandet

Av deltagarna med invandrarbakgrund är det ett stort antal som saknar kunskaper i svenska och inte heller kan läsa eller skriva. "Det största problemet är inte att så många inte pratar svenska", menar Jana, "utan att så få kan skriva och läsa, det gör det hela väldigt svårt och nästan omöjligt att lära sig hur en dator fungerar". Jana är övertygad om att alla kan lära sig, men att flera skulle behöva repetera och gå grundcirkeln flera gånger. De som behöver kan gå en introduktionscirkel, innan nybörjarcirkeln, för att lära sig bokstäverna och hur man knappar in dem. Jana är förvånad, hon trodde inte att så många i Sverige saknar skriv- och läsförmåga.

Ett sätt att skapa ett naturligt intresse kan vara att googla på sitt hemland. Då kommer det direkt fram bilder och nyheter om vad som händer. Då blir det ofta genast spännande. Någon hade med sin dotter och tillsammans

tittade de på facebook och hittade kusiner och andra släktingar. När deltagarna förstår hur det fungerar och vilka möjligheter som finns blir det en hel del aha-upplevelser och skratt för att det känns så häftigt.

Ungdomar behöver också lära sig mer

Jana tror att fler skulle behöva gå datacirklar, både pensionärer och ungdomar. När det gäller ungdomar finns det kunskapsluckor, som kanske inte så många känner till. Ungdomar är duktiga på sina telefoner, men inte lika duktiga på datorer som man kan tro. De lär sig lite i skolan, vet ofta hur man spelar spel, tittar på filmer på Youtube och hur man loggar in på facebook, men det saknas ofta grundläggande datorkunskap. Hur man skapar ett worddokument, skriver, redigerar eller sparar dokument i olika mappar vet inte alla.

Önskemålet att låna hem en dator finns, men tyvärr saknas resurserna. I stället är en av cirkelträffarna förlagd på biblioteket, så att alla vet hur det går till att låna dator där. Dit går det sedan bra att gå på egen hand, när studiecirkeln är slut, för att öva, lära sig mer och framför allt för att använda datorn för kontakt med omvärlden. Köerna till cirkelarna är långa, ett av skälen är säkert att datakunskap ger goda möjligheter till ett aktivt samhällsliv.

Foto: Digidel

Datacirklar för hemlösa leder till liv i gemenskap

Lisbeth Jönsson i Malmö berättar hur ABF:s datacirklar för hemlösa utvecklats till någonting mycket större. Förutom att lära sig att använda datorer handlar det också om återfå sitt människovärde. Om att hemlösa inte längre beskrivs just så, som hemlösa utan blir personligheter med uppgifter och ansvar, som deltar i ABF:s verksamhet, antingen som deltagare och i vissa fall så småningom som anställda.

Sedan starten 2006 har ett hundratal personer deltagit i datacirklar för hemlösa. De första rekryterades på härbärgen, några av dem bodde på gatan. ABF ställde upp med studiecirklar, men ville inte agera socialsekreterare. Till en början hade man därför med sig en person från kommunen, men efter en tid behövdes inte det. Trots att många både haft psykiska problem och varit missbrukare har de spänningar som uppstått på vägen gått att lösa på egen hand.

Datakunskap - ett redskap vidare i livet

Några är nybörjare, andra kan lite, men ingen har egen dator. Datakunskapen blir ett redskap och en inkörsport till så mycket annat, som följer i spåren av att människovärdet och säkerheten ökar. En av deltagarna hittade sin dotter, genom att söka efter henne på nätet. Nu mejlar de till varandra och har kontakt via facebook.

Lisbeth säger att det är viktigt att inkludera människor i det dagliga. Många som gått datacirkeln blir kvar, dricker en kopp kaffe, deltar i andra cirklar eller går cirkelledarutbildningen och blir själva ledare. De blir mer och mer aktiva och tillsammans utvecklar deltagare och personal verksamheten vidare. Det arrangeras aktiviteter och utflykter, bland annat en som skämtsam kallades för "hemlösa på slott". Några har varit ute och föreläst om hemlöshet. Andra har deltagit i fotoutställningen "Med Malmö i blick" som hade vernissage på Malmö konsthall. Utrustade med digitalkameror och en studiecirkel i grunderna i digital bildredigering, dokumenterade de hemlösa sin vardag med bilder från "den andra sidan av staden". Utställningen visades också på den internationella folkbildningsmässan A world worth living in. På så sätt löper projekten i varandra.

Mötesplats 2020

Mötesplats 2020 är ett nytt projekt för bekämpning av fattigdom och social utestängning, som bland annat strävar efter att hjälpa de som har svårig-

heter att komma in på arbetsmarknaden och i det svenska samhället. Det är ett samarbetsprojekt med Malmö stad, där fyra ur målgruppen – personer som varit långt borta från arbetsmarknaden – kommer att anställas av ABF. De kan nu bidra med sina erfarenheter och kunskaper, fungera som språkrör för verksamheten och bli förebilder för andra deltagare.

Sommar i Folkets Park

Till sommaren fyller deltagare och personal Folkets Park i Malmö med klädbytdagar, kravallstickning, grönsaksodling och Friskis och Sveltis för dem som behöver röra på sig. De kommer att filma, fotografera, brodera och jobba med konsthantverk. Lisbeth är säker på att det blir roligt. Hon har jobbat länge med grupper som står långt från samhället och beskriver fantastiska möten med människor som lever på annorlunda sätt, som lär och ger henne mycket tillbaka. Förtroende och tillit är viktigt. I stället för "vi och dem" blir vi med tiden alla bara människor.

En ny värld öppnar sig

”Jag tycker att det är fantastiskt med datacirklarna och det smittar av sig på deltagarna”, säger Margaretha Larsson, som i stället för att gå i pension förra året blev studiecirkelledare. Nu håller hon datacirklar för studieförbunden Vuxenskolan och ABF i Eksjö kommun i Småland.

Datacirklarna, som är en del av Digidel-kampanjen, började för ett år sedan och vänder sig till alla i Eksjö, som saknar datorkunskap. För att få deltagare till cirklarna var Margaretha till en början ute på gator och torg. Hon delade ut flyers och pratade med folk, med personlig kontakt vågade folk anmäla sig. Sedan har det inte behövts någon marknadsföring. Det har spritt sig att folk som går är nöjda och nu är det till och med kö.

Kampanjen är viktig

”Digidel är jätteviktigt”, säger Margaretha. I dag behöver alla datakunskap för att klara sig. För att betala räkningar eller anmäla sig till försäkringskassan hänvisas vi till hemsidor på internet. På arbetsförmedlingen är det på datorn vi letar och söker jobb. Inom projektet samarbetar studieförbunden med flera aktörer i Eksjö, bland annat genomförs informationsträffar med Handelsbanken och Swedbank. Här får alla lära sig hur det går till att göra sina bankärenden via internet.

En ny värld öppnar sig

Margaretha tycker att det är roligast att jobba med dem som tycker att det är lite svårt i början, de lyser upp ju mer de lär sig. Många vet inte ens hur en dator sätts på, men när de väl börjat förstå blir det roligt. Flera över åttio år har sagt att det är som om en ny värld öppnat sig. En dam, med vänner och släktingar i Amerika, blev nästan gråtfärdig när hon upptäckte att hon kan skicka mail över hela världen och få svar nästan direkt.

Efter att ha gått studiecirkeln är det många som köper sig en egen dator. De bärbara verkar mest populära, de är både billiga och går att ha i knäet samtidigt som tv:n är på. Varken äldre eller unga nöjer sig med gamla ärvda datorer, de ska fungera och det ska vara de senaste programmen. Inga second-hand-datorer bara för att man är nybörjare.

Ta chansen

Margaretha hoppas att så många som möjligt tar chansen att lära sig. Till

en början var det mest pensionärer som gick cirklarna, men med tiden har målgruppen förändrats. Nu är det fler och fler som anmäler sig, som dagligen jobbar framför datorn, men som ändå inte tycker att de kan tillräckligt. Behovet är mycket större än vad Margaretha först trodde. Målet var att utbilda 150 personer på ett år. Det har de redan gjort och har mellan trettio och fyrtio som står i kö. Med en förlängning på ett år till kan ytterligare 150 utbildas. Efter grundcirkeln har det också startats fortsättningscirklar för att så många vill fortsätta och lära sig mer.

I stort sett kräver alla jobb i dag datorvana. Förutom att det är roligt att lära sig är det också nödvändigt för att hänga med och vara en del av samhället.

Foto: Digidel

Steffi står för supporten

Högst upp i Medborgarhuset på Söder i Stockholm driver Sensus studieförbund en daglig kulturverksamhet för personer med lindrigt intellektuella funktionshinder. Verksamheten bygger på människors kreativitet och kraft. Det egna uttrycket står i fokus. Här görs teater, musikföreställningar, filmer och andra kulturproduktioner. Det skrivs artiklar och dikter och allt går att ta del av på hemsidan www.medis5.se. Just nu går det att höra Harri sjunga på finska, se Petters tavlor med bilder i tusch på städer i Europa och i fantasin och läsa Anna-Carins dikter illustrerade med egna bilder.

Steffi arbetar på Medis5. Hon tillbringar nästan hela dagarna framför datorn. Förutom att fotografera, redigera bilder göra bildspel och skriva dikter är hon också huvudansvarig för nyhetsbrevet. Där berättar hon vad som händer på Medis5 och uppmärksammar nytt som kommit ut på hemsidan. Att publicera material är lätt, det har Steffi lärt sig här på jobbet. Roligast är att göra egna bildspel och att lära sig mer om bildredigering. Steffi fotograferar allt möjligt och gör om bilderna i Photoshop, lägger in andra bakgrunder och ändrar färgerna. På en resa med familjen till Bolivia tog hon bilder, som ligger ute som bildspel på Facebook, så att vänner och släktingar kan se.

Lika trevlig i verkligheten som på nätet

Steffi kan inte tänka sig hur livet skulle vara utan dator. Datorn är påslagen jämt, både på jobbet och hemma, även om hon inte är "inne" hela tiden. Hemma har hon en egen bärbar dator. Den betyder väldigt mycket.

Det är bra att kunna kommunicera med andra som bor längre bort, som släktingarna i Bolivia. Steffi kan spanska, men ibland behöver hon översätta. Då går hon in på Google translate, inte bara för att översätta utan också för att lyssna och lära sig uttalet. På nätet hittar hon också adresser och vägbeskrivningar när hon ska åka någonstans och inte vet vägen. Genom nätet har hon också fått nya kompisar. Hon började chatta med en kille och efter en tid träffades de. Det var förstås nervöst, men han var väldigt snäll och lika trevlig i verkligheten som på nätet.

Dataexperten på jobbet

Marita, som också jobbar På Medi5, säger att Steffi är ställets data-

support. Hon är experten på jobbet, snabblärd och kommer ihåg. Det är henne man frågar när skrivaren inte fungerar eller hur stora bilder kan förminska och bifogas mail.

Det finns många olika saker att göra på Medis5. Steffis dröm är att ge ut en diktbok. Samla ihop alla dikter hon skrivit på datorn, om allt mellan himmel och jord. Kärlek, vänskap och våren. Hon har redan börjat fundera på formgivningen.

Det jag önskar mig allra mest till jul

Det jag önskar mig allra mest till jul
är en kille
Han får gärna vara inslagen
Han ska vara en trevlig typ
Inte allt för lång
se någorlunda bra ut
men om han är snygg så är det bara ett plus
Han ska vara romantisk men inte allt för
Han ska bry sig om mig och vad jag tycker
Han ska gilla att göra saker med mig
Han ska gilla att prata,
men inte allt för mycket
Han ska vara lätt att prata med,
Men han ska framför allt ha härligt blåa ögon

Folkbildnings-
studieförbundens
intresseorganisation **förbundet**

Wallingatan 38, 111 24 Stockholm
Telefon 08-402 01 50 Fax 08-402 01 59
fbf@studieforbunden.se www.studieforbunden.se